

INFORMATĪVAIS ZIŅOJUMS
Latvijas nostāja Eiropas Savienības Nodarbinātības,
sociālās politikas, veselības un patērētāju lietu ministru padomes
2014.gada 16.oktobra sanāksmē izskatāmajos jautājumos

I SANĀKSMES DARBA KĀRTĪBA

2014.gada 16.oktobrī Luksemburgā notiks Eiropas Savienības (*turpmāk – ES*) Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju lietu ministru padomes (*turpmāk – Padome*) sanāksme, kuras darba kārtībā ir iekļauti šādi jautājumi:

- 1) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Platformas izveidi sadarbības uzlabošanai nedeklarētā darba novēršanā un atturēšanai no tā;
- 2) „Eiropa 2020 stratēģija”: vidusposma pārskats, kas ietver arī Eiropas Semestra izvērtējumu:
 - a) Kopīgais Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas viedoklis,
 - b) Sociālās aizsardzības komitejas ziņojums par sociālās politikas reformām godīgai un konkurētspējīgai Eiropai (galvenie ziņojumi Ikgadējam izaugsmes ziņojumam (2015)).

II LATVIJAS NACIONĀLĀ POZĪCIJA

1) Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par Eiropas Platformas izveidi sadarbības uzlabošanai nedeklarētā darba novēršanā un atturēšanai no tā

2014.gada 9.aprīlī Eiropas Komisija (*turpmāk – Komisija*) publicēja priekšlikumu, ar kuru izveido Platformu ar mērķi uzlabot sadarbību starp dalībvalstu atbildīgajām izpildinstitūcijām, uzlabot dalībvalstu izpildinstitūciju tehnisko kapacitāti, uzlabot sabiedrības izpratni par problēmjauditājuma risināšanas steidzamību un mudināt dalībvalstis pastiprināt centienus cīņai pret nedeklarēto darbu. ES līmenī nedeklarētais darbs ir definēts kā „jebkāda likumīga darbība, kuru persona veic par atlīdzību, bet kuru nedeklarē valsts iestādēm”.

Priekšlikums paredz paraugprakses un informācijas apmaiņu, kā arī pieredzes un analīzes attīstīšanu un sadarbību pārrobežu operatīvās darbības jautājumos. Saskaņā ar priekšlikumu Platformas uzdevumi ir, piemēram, zināšanu par nedeklarēto darbu uzlabošana, zināšanu bankas par praksi un pasākumiem izveide, nesaistošu vadlīniju nedeklarētā darba apkarošanai izstrāde inspektoriem u.c.

Padomes 2014.gada 16.oktobra sanāksmē plānots panākt vispārēju pieeju par priekšlikumu.

Nacionālā pozīcija Nr.1 par priekšlikumu apstiprināta Ministru kabineta 2014.gada 17.jūnija sēdē un saskaņota ar Saeimas Eiropas lietu komisiju 2014.gada 18.jūnija sēdē. Nacionālā pozīcija ir saskaņota ar Ārlietu ministriju, Ekonomikas ministriju, Finanšu ministriju, Tieslietu ministriju, Iekšlietu ministriju un Pārresoru koordinācijas centru. Notikušas konsultācijas ar Latvijas Darba devēju konfederāciju un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību.

Latvijas nostāja:

Latvija var atbalstīt vispārējas pieejas panākšanu. Latvija kopumā atzinīgi novērtē to, ka Komisija ir centusies risināt dažādos pētījumos, ekspertu diskusijās un sanāksmēs aktualizētās nedeklarētā darba problēmas, kas ir līdzīgas daudzās ES dalībvalstīs, tostarp arī Latvijā. Vienlaikus Latvija atzinīgi vērtē Grieķijas prezidentūras un Itālijas prezidentūras paveikto priekšlikuma precizēšanā atbilstoši dalībvalstu ierosinājumiem.

2) „Eiropa 2020” stratēģija: vidusposma pārskats, kas ietver arī Eiropas Semestra izvērtējumu

Itālijas prezidentūra ir sagatavojusi diskusiju dokumentu, kurā uzsver, ka 2014.gada martā Komisija publicēja paziņojumu „„Eiropa 2020” stratēģijas gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei novērtējums”, kurā ir ietvertas pirmās atziņas par „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanu. Paziņojumā tiek konstatēts, ka pētniecības un attīstības, nodarbinātības, nabadzības mazināšanas, izglītības, energoefektivitātes mērķu sasniegšanas progress ir bijis dažāds. Krīze ir atstājusi nepārprotamu ietekmi, jo īpaši uz nodarbinātību un nabadzības līmeni, un ir ierobežojusi virzību uz pārējo mērķu sasniegšanu. Tomēr „Eiropa 2020” stratēģijas mērķi ir būtiski, lai uzraudzītu progresu ES līmenī. Itālijas prezidentūras diskusiju dokumentā ietverti šādi diskusiju jautājumi:

„Eiropa 2020” stratēģijas vispārējs izvērtējums:

- 1) Vai ministri uzskata, ka „Eiropa 2020” stratēģija ir sniegusi ieguldījumu un tikusi efektīvi īstenota ES, nacionālajā un vietējā līmenī? Kādi ir galvenie šķēršļi? Kā ir iespējams uzlabot politikas pasākumu efektivitāti, lai sasniegtu „Eiropa 2020” stratēģijas mērķus?
- 2) Vai ministri uzskata, ka trīs „Eiropa 2020” stratēģijas vadošās iniciatīvas („Jaunieši kustībā”, „Darba kārtība jaunām prasmēm un darba vietām” un „Eiropas platforma cīņai pret nabadzību”) ir veicinājušas to mērķu sasniegšanu? Kādas ir prioritātes nākamajiem pieciem gadiem, lai sasniegtu „Eiropa 2020” stratēģijas mērķus?

„Eiropa 2020” stratēģijas pārvaldība Eiropas Semestrī:

- 3) Kā ir iespējams labāk integrēt „Eiropa 2020” stratēģiju Eiropas Semestrī, nodrošinot, ka tā ir pienācīgi ņemta vērā? Kādai būtu jābūt pārskatītās „Eiropa 2020” stratēģijas lomai kopējā ekonomikas un sociālajā pārvaldībā?
- 4) Vai ir nepieciešama procesa / metožu vienkāršošana un kā tā būtu jāveic? Kā „Eiropa 2020” stratēģiju varētu vislabāk sasaistīt ar citām politikām / procesiem ES Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju lietu ministru padomes kompetences jomā?

Padomes 2014.gada 16.oktobra sanāksmē plānota ministru diskusija par „Eiropa 2020” stratēģiju, tās vidusposma pārskatu un Eiropas Semestri, balstoties uz Itālijas prezidentūras sagatavotajiem diskusiju jautājumiem.

Ekonomikas ministrijas izstrādātā nacionālā pozīcija Nr.1 par Komisijas paziņojumu „„Eiropa 2020” stratēģijas gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei novērtējums” apstiprināta Ministru kabineta 2014.gada 16.septembra sēdē un saskaņota ar Saeimas Eiropas lietu komisiju 2014.gada 10.septembra sēdē. Nacionālā pozīcija saskaņota ar Aizsardzības ministriju, Ārlietu ministriju, Finanšu ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Kultūras ministriju, Labklājības ministriju, Satiksmes ministriju, Tieslietu ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Veselības ministriju, Zemkopības ministriju, Latvijas prezidentūras ES Padomē sekretariātu, Pārresoru koordinācijas centru, Finanšu un kapitāla tirgus komisiju un Latvijas Banku. Notikušas konsultācijas ar Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru un Latvijas Pašvaldību savienību.

Latvijas nostāja par diskusiju jautājumiem:

- 1) „Eiropa 2020” stratēģija ir būtisks politisks un stratēģisks ietvars, kas ir sekmējis ekonomikas un finanšu krīzes seku pārvarēšanu. Stratēģijas īstenošana ir sekmējusi arī ieguldījumus un resursu koncentrēšanu gan ES, gan nacionālajā līmenī būtisku sociālo un ekonomisko izaicinājumu risināšanā. Pēdējos gados Eiropas Semestra ietvaros ir izveidots daudzpusējās uzraudzības ietvars, kas ļauj izveidot daudzpusēju vērtējumu gan par kādu noteiktu tēmu, gan par katru atsevišķo dalībvalsti, apmainīties ar pieredzi un saņemt citu dalībvalstu vērtējumu, tādējādi uzlabojot nacionālās politikas, izvērtējot to efektivitāti. Ir tikuši pilnveidoti arī analītiskie monitoringa instrumenti (Nodarbinātības snieguma monitors, Sociālās aizsardzības snieguma monitors, Kopējais novērtējuma

ietvars). Visu minēto elementu efektivitāti ir iespējams uzlabot, meklējot sinerģijas starp ES līmenī esošajiem analītiskajiem monitoringa instrumentiem, kā arī apkopojot daudzpusējā uzraudzībā iegūto analītisko bāzi. Arī dzimumu līdztiesības jautājumiem jābūt integrētiem visās politikas jomās, kā arī tiem jābūt vairāk uzsvērtiem „Eiropas 2020” stratēģijas īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas procesos. Kā „Eiropa 2020” stratēģijas ieviešanu kavējošos faktoros var minēt ierobežoto fiskālo telpu, sociālo problēmu dziļumu, zemu pieprasījumu darba tirgū un jaunu darba vietu radīšanas lēno tempu.

- 2) „Eiropa 2020” stratēģijas vadošajām iniciatīvām ir bijusi zināma ietekme, jo tās ir kalpojušas kā atsevišķu politikas jomu programmas, iezīmējot galvenās ES un dalībvalstu līmenī veicamās darbības. Pašreizējie pārvaldības instrumenti (Eiropas Semestris) ir atbilstoši, tomēr tos ir iespējams efektīvāk izmantot. Piemēram, izmantojot daudzpusējo uzraudzību, apvienojot *ex ante* un *ex post* izvērtējuma elementus, balstot diskusijas uz jau apkopoto analītisko bāzi bez jaunu instrumentu ieviešanas. Attiecībā uz prioritātēm nākamajiem pieciem gadiem uzmanība ir jāpievērš mērķiem, kuros ir bijis salīdzinoši mazāks progress. Tapāt uzmanība jāpievērš tam, lai ekonomiskās izaugsmes ietekmi sajustu arī iedzīvotāji ar zemiem ienākumiem, iekļaujošai un ilgtspējīgai izaugsmei, kvalitatīvu un ilgtspējīgu darba vietu attīstībai, kā arī sociālās ietekmes izvērtēšanai visās politikas jomās. Latvija piekrīt Komisijas viedoklim, ka ES nedrīkst pieļaut „Eiropa 2020” stratēģijas prioritāšu vājināšanu un ir jāturpina arī turpmāk koncentrēties uz galvenajiem „Eiropa 2020” stratēģijas aspektiem un mērķiem, kas vērsti uz izaugsmi un nodarbinātību. Latvija uzskata, ka jā saglabā esošo „Eiropa 2020” stratēģijas mērķu ambīciju līmenis.
- 3) „Eiropa 2020” stratēģijas mērķu un prioritāšu ieviešana ir ciešāk jāsaista ar dalībvalstu specifiskajām rekomendācijām. Efektīvāku „Eiropa 2020” stratēģijas integrāciju Eiropas Semestra procesā nodrošinātu stratēģijas mērķu ambīciju līmeņa nemainība, tādējādi sekmējot īstenotās politikas ilgtspēju un procesa nepārtrauktību, kā arī elastība attiecībā uz jaunu mērķu izvirzīšanu, reaģējot uz jauniem ES līmeņa izaicinājumiem. „Eiropas 2020” stratēģijas veiksmīga īstenošana ir atkarīga no saskaņotas darbības visās saistītajās politikas jomās (ciešāka fiskālās, ekonomiskās, nodarbinātības un sociālās politikas sasaiste). Dalībvalstu specifisko rekomendāciju izstrādes procesā nepieciešams nodrošināt lielāku atklātību un atvērtību, kā arī savlaicīgumu, kas ļautu palielināt atbildību par veicamajām reformām. Vienlaikus ir būtiski nodrošināt sociālo partneru plašāku iesaisti un palielināt sabiedrības informētību gan par „Eiropa 2020” stratēģijas īstenošanu, gan par Eiropas Semestri un tā mērķiem. Būtiski ir turpināt ES Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju lietu ministru padomes komiteju (Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja) efektīvu un pilnvērtīgu iesaisti Eiropas Semestra procesā, ietverot tajā arī attiecīgos Sociālās aizsardzības komitejas rīcībā esošus instrumentus un pieejas sociālās situācijas progressa un attīstības tendenču identificēšanā.
- 4) Pašreizējie pārvaldības procesi kopumā ir atbilstoši, tomēr tos ir iespējams efektīvāk izmantot bez jaunu instrumentu ieviešanas, ir iespējams uzlabot sadarbību starp dažādām politikas jomām, piemēram, izglītības, veselības u.c. Esošo instrumentu un darba metožu saskaņota izmantošana ir būtiska, lai nepalielinātu administratīvo slogu. Vienlaikus pilnvērtīgāk būtu izmantojama arī Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas ekspertīze. Atzinīgi vērtējams Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas ieguldījums situācijas cēloņsakarību analīzē un priekšlikumu sniegšanā. Vienlaikus būtiska ir arī labāka savstarpējā koordinācija, kā arī sadarbība ar citām Padomes darba grupām un komitejām, jo īpaši ekonomikas un finanšu, kā arī izglītības un veselības jomās.

a) Kopīgais Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas viedoklis

Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja ir identificējušas vairākus priekšlikumus, kas jāņem vērā, veicot „Eiropa 2020” stratēģijas vidusposma izvērtējumu. Attiecībā uz stratēģiskajiem virzieniem tiek uzsvērta labāka koordinācija starp ekonomikas, fiskālajām, nodarbinātības un sociālajām politikām, lai panāktu progresu attiecībā uz „Eiropa 2020” stratēģijas mērķiem. Vienlaikus tiek atzīmēts, ka uzsvaram ir jābūt nevis uz stratēģijas mērķu pārskatīšanu, bet gan uz reformu. Proti, ir jāstiprina un efektīvāk jāizmanto jau pastāvošie procesi. Tāpat atzīmēts, ka stratēģijā nepieciešams pievērst lielāku uzmanību dzimumu līdztiesības aspektam un saiknei ar citām jomām – veselību, drošību darba vietā un izglītību.

Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja norāda, ka, neraugoties uz krīzes ietekmi, jābūt uzmanīgiem ar mērķu ambīcijas līmeņa samazināšanu, jo tas sniegtu negatīvu signālu, taču vienlaikus arī ambīciju līmeņa paaugstināšana pašreizējā situācijā nav iespējama, tādēļ mērķiem būtu jāpaliek nemainīgiem. Vienlaikus dalībvalstīs, ņemot vērā savu nacionālo situāciju, var noteikt arī starpmērķus.

Attiecībā uz uzraudzības mehānismu pausts viedoklis, ka Eiropas Semestris ir bijis vērtīgs instruments dalībvalstu iesaistei strukturālo reformu koordinēšanā un efektīvs instruments stratēģijas ieviešanai un pārraudzībai. Tomēr ir nepieciešama līdzsvarotāka pieeja progresa uzraudzīšanā attiecībā uz visiem mērķiem un jāņem vērā reformu ietekme uz nodarbinātību un sociālo situāciju. Attiecībā uz dalībvalstu specifiskajām rekomendācijām uzsvērts, ka priekšnosacījums to veiksmīgai ieviešanai ir atbildības nodošana dalībvalstīm, tādēļ analīzei, kas ir rekomendācijas pamatā, jābūt pēc iespējas atklātai un pieejamai. Vienlaikus uzsvērti arī citi aspekti attiecībā uz rekomendāciju publicēšanas savlaicīgumu, nacionālo parlamentu un sociālo partneru iesaisti.

Padomes 2014.gada 16.oktobra sanāksmē plānots pieņemt zināšanai Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas sniegto viedokli.

Latvijas nostāja:

Latvija pieņem zināšanai Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas viedokli un piekrīt paustajiem apsvērumiem, uzskatot, ka stratēģijas mērķu sasniegšana nebūs iespējama, ja netiks nodrošināts līdzsvars un ņemta vērā dažādo jomu savstarpējā ietekme uz mērķu sasniegšanu. Latvija uzskata, ka ir jāsauglabā Nodarbinātības komitejas un Sociālās aizsardzības komitejas atsevišķais un specifiskais darbs situācijas cēloņsakarību analīzē un priekšlikumu sniegšanā, vienlaikus tiecoties pēc labākas savstarpējās koordinācijas, kā arī veidojot labāku sadarbību ar citām Padomes darba grupām un komitejām, jo īpaši ekonomikas un finanšu, kā arī izglītības un veselības jomās.

b) Sociālās aizsardzības komitejas ziņojums par sociālās politikas reformām godīgai un konkurētspējīgai Eiropai

Sociālās aizsardzības komitejas sagatavotajā ziņojumā ir sniegts pārskats par sociālās aizsardzības politikas (t.sk. sociālā iekļaušana, pensijas, veselība un ilgtermiņa aprūpe) attīstību dalībvalstīs 2013.-2014.gadā. Tas sniedz vērtējumu par galvenajiem reformu virzieniem sociālās aizsardzības jomā, vienlaikus atzīmējot arī atvērtās koordinācijas metodes sniegtās iespējas.

Ziņojumā ir uzsvērts, ka krīzes rezultātā ir vērojama trausla izaugsme, zemas kvalitātes darba vietas, un vairāk cilvēku, kas pakļauti nabadzības un sociālās atstumtības riskam. Sociālās aizsardzības snieguma izvērtēšana un nodarbinātības un sociālo indikatoru tablo liecina, ka sociālā situācija ES neuzlabojas, dažās valstīs pat pasliktinās. Pēdējās sociālo rādītāju tendences norāda uz nabadzības un sociālās atstumtības pieaugumu visā sabiedrībā, kuru pamatā ir dziļa materiālā nenodrošinātība un zemas darba intensitātes (vai bezdarba) mąjsaimniecību skaita pieaugums, pieaugošs nabadzības dziļums, nabadzībā un sociālā

atstumtībā dzīvojošo bērnu skaits, jauniešu bezdarba un zemu atalgoto skaita pieaugums, kā arī izdevumu par mājokli slogs.

Ziņojuma noslēgumā Sociālās aizsardzības komiteja sniedz ieguldījumu Ikgadējā izaugsmes ziņojuma sagatavošanā, paužot secinājumus attiecībā uz sociālās politikas izaicinājumiem un īstermiņa politikas reformu prioritātēm ES. Secināts, ka Ikgadējā izaugsmes ziņojumā lielāku uzmanību nepieciešams pievērst ES sociālās politikas ilgtermiņa prioritātēm, lai nodrošinātu adekvātu sociālo ieguldījumu gudrā, ilgtspējīgā un iekļaujošā izaugsmē. Vienlaikus ir jāuzlabo sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāte, jāatzīst, ka sociālās aizsardzības sistēmām ir jāspēj nodrošināt adekvātu aizsardzības līmeni visām sabiedrības grupām.

Padomes 2014.gada 16.oktobra sanāksmē plānots pieņemt zināšanai Sociālās aizsardzības komitejas sniegto viedokli.

Latvijas nostāja:

Latvija pieņem zināšanai Sociālās aizsardzības komitejas sagatavoto ziņojumu. Latvija piekrīt ziņojumā paustajiem secinājumiem, piemēram, par to, ka nepieciešama labāka fiskālās, ekonomikas un sociālās politikas koordinācija, jāpievērš lielāka uzmanība sociālās politikas ilgtermiņa prioritātēm, sociālās aizsardzības sistēmām jāspēj nodrošināt adekvātu aizsardzības līmeni visām sabiedrības grupām, kas saskan arī ar Latvijai raksturīgajiem izaicinājumiem.